

Komunistički zločini nad hrvatskim narodom.

Škrlec, Daniel

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:787657>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Daniel Škrlec

**Komunistički zločini nad
hrvatskim narodom**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA POVIJEST

DANIEL ŠKRLEC

**Komunistički zločini nad
hrvatskim narodom**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Josip Jurčević

Zagreb, 2021.

Sadržaj

SAŽETAK.....	1
1. UVOD	2
2. POVIJESNE OKOLNOSTI	3
3. PREDAJA NA BLEIBURGU	5
4. KRIŽNI PUT	6
5. SABIRNI LOGORI.....	7
6. SLUŽBENI PODACI.....	8
7.PROBLEMATIKA ISTRAŽIVANJA	9
8.MASOVNA STRATIŠTA U SLOVENIJI	10
9.MASOVNA STRATIŠTA U HRVATSKOJ	12
10. POČASNI BLEIBURŠKI VOD.....	13
11. ZAKLJUČAK	16
12. LITERATURA.....	17

SAŽETAK

Temu „Komunistički zločini nad hrvatskim narodom“ obradio sam uglavnom iz literature prof. dr. sc. Josipa Jurčevića, nažalost pravu brojku stradalih i nestalih hrvatskih vojnika i civila nećemo nikada saznati. U radu su se obradili svi bitni aspekti za shvaćanje Bleiburške tragedije, za početak kroz poglavlje povijesne okolnosti saznajemo situaciju koja je dovela do Drugoga svjetskoga rata, nastanka i propasti Nezavisne države hrvatske. Nakon povlačenja vojske i civila dolazi do neuspješne predaje Britanskim vojnim predstavnicima kod Bleiburga te tako započinje najveća tragedija u hrvatskoj povijesti koju nazivamo Križnim putem, uz koje su osnovani mnogobrojni logori uz korištenje starih sabirnih logora. Služimo se u radu dostupnim službenim podacima te objašnjenje problematike istraživanja jugoslavenskih komunističkih zločina. Obrađujemo najpoznatija evidentirana stratišta i grobišta u Sloveniji i Hrvatskoj te govorimo o ljudima i udruzi koja cijelo vrijeme čuva uspomenu na sve Bleiburške žrtve i najveću tragediju u hrvatskoj povijesti nažalost neki su očuvanje uspomene platili i svojim životom. Za kraj slijedi kratak rezime rada te davanje mišljenja autora rada.

Ključne riječi: Zločin, logor, civili, Bleiburg, predaja

1. UVOD

Tema rada „Komunistički zločini na hrvatskim narodom“ odnosi se na razdoblje nakon završetka Drugog svjetskoga rata, odnosno 1945. godine nakon neuspješne predaje hrvatske vojske i civila Britanskim vojnim predstavnicima kod Bleiburga. Bleiburška tragedija i danas je sinonim za teško stradavanje hrvatske vojske i civila koji se nikada nisu vratili svojim domovima, nažalost za mnoge se i danas ne zna gdje počivaju. Nažalost zbog relativno dugog perioda u kojemu je komunizam bio na vlasti sve do 1990. godine, o navedenoj temi se nije smjelo razgovaralo i nije se istraživalo, tako da je veliki broj svjedoka nažalost preminuo. Oslobođenjem od komunizma 1990. godine stvari se polako mijenjaju, ali nažalost Republika Hrvatska nije napravila previše po tome pitanju, evidentirana su mnogobrojna skrivena stratišta i grobišta ali je Hrvatska državna Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava prestala s praktičnim radom 1999. godine da bi 2002. godine formalno bila ukinuta.

Ljudi koji su najviše istraživali ovu temu su gospodin Roman Leljak istražitelj arhiva UDBE, te povjesničar prof. dr. sc. Josip Jurčević bez čijih djela bi bilo nemoguće obraditi ovu temu. Najviše literature u radu koristio sam od gospodina Jurčevića te se ovim putem zahvaljujem na što sa svojim napornim radom održava sjećanje na Bleiburšku tragediju.

Odabrao sam navedenu temu jer smatram da nije dovoljno istražena i volio bi ubuduće doprinijeti istraživanju iste, smatram da je Republici Hrvatskoj u interesu obnova i istraživanje novije hrvatske povijesti te da bez razjašnjene povijesti nema niti svijetle budućnosti.

2. POVIJESNE OKOLNOSTI

Kako bi shvatili povijesnu problematiku i događanja nakon drugog svjetskog rata vrlo je važno biti upoznat sa situacijom koja je dovela do rata. Hrvatsko pitanje bilo je jedno od najvažnijih problema prve Jugoslavije koja je bila rješenje versajskog poretka ali nažalost se nije pokazala uspješnom. Jedina politička stranka koja je imala legitimitet predstavljati hrvatski narod bila je stranka koju su osnovala braća Radić - Hrvatska seljačka stranka¹.

Situacija u Europi bila je uzavrela, a 23. kolovoza 1939. godine sklopljen je sporazum između SSSR- a i Njemačke te je tako Adolf Hitler uspio izbjeći rat na dva fronta.² Drugi svjetski rat započeo je u jutarnjim satima 1.9.1939 godine napadom njemačke vojske na Poljsku te objavom rata od strane Velike Britanije i Francuske Njemačkoj 3.9.1939. godine.³ Svakim danom bio je sve veći pritisak na Jugoslaviju od strane sila Osovina te je Jugoslavija 25. ožujka 1941. godine u Beču potpisala pristupanje Trojnom paktu.⁴ Nakon prevrata vlasti u Jugoslaviji i dolaska na vlast generala Simovića, sile Osovine više nisu željele čekati nego su bez objave rata u travnju 1941. godine napale Kraljevinu Jugoslaviju koja je 17. travnja kapitulirala.⁵

Slavko Kvaternik 10. travnja 1941. proglasio je Nezavisnu Državu Hrvatsku, koja je bila politički snažno vezana uz Njemačku i Italiju. Nekoliko dana od proglašenja u NDH stigao je i vrhovni poglavnik Ante Pavelić koji je uveo jednostranački sustav vlasti po uzoru na Njemačku i Italiju. Vladko Maček predsjednik Hrvatske seljačke stranke nalazio se u kućnom pritvoru kako ne bi destabilizirao novu vlast.

Kako je rat odmicao tako se situacija u Europi i svijetu mijenjala te je postalo je izglednije da će sile Osovine izgubiti rat, počelo se sve više raditi na tome kako da se organizira prijelaz NDH na stranu pobjednika u cilju očuvanja hrvatske države, a jedan od najpoznatijih pokušaja puča je puč poznat pod nazivom Vokić-Lorković 1944. godine.⁶ Urotnici Ante Vokić i Mladen Lorković završili su u Lepoglavi te su pogubljeni u travnju 1945. godine kada se povlačila

¹ Jurčević 2003: 21

² Jurčević 2005: 28

³ Jurčević 2005: 29

⁴ Jurčević 2005: 37

⁵ Rulitz 2012: 45

⁶ Jurčević 2005: 65

vojska NDH. Jugoslavenska komunistička vlast službeno je priznata od strane saveznika početkom ožujka 1945. godine.⁷

Čelništvo NDH zbog sve bržeg napredovanja partizanskih trupa odlučilo se 5. svibnja na povlačenje vojske i civila prema Sloveniji. Povlačenje je potvrdilo neorganiziranost vladajućih struktura NDH⁸, što se dokazuje 8. svibnja na sjednici Glavnog ustaškog stana, održanoj u Rogaškoj Slatini, gdje je odlučeno i naređeno svim Hrvatskim oružanim snagama povlačenje po vlastitom nahođenju prema Sloveniji i Koruškoj. Tijekom povlačenja nada dužnosnika NDH i civila bila je da će doći do otvorenog sukoba između zapadnih saveznika i sovjeta.⁹

Hrvatska vojska i civili povlačili su se u osnovnim smjerovima: Zagreb-Novri Dvori-Rogatec-Celje, Samobor-Zidani Most-Celje, Varaždin-Ivanec-Krapina-Rogatec-Celje, a zatim od Celja prema Mariboru i Dravogradu.¹⁰ Tijekom samog povlačenja pokušalo se pregovarati s partizanskim zapovjednicima o prijelazu kolone preko Austrijske granice, iako se tražila zaštita od Crvenoga križa i predaja oko 200 tisuća hrvatskih vojnika i otprilike 500 tisuća civila zapadnim saveznicima, međutim iako su se pozivali na međunarodne zakone, pregovori nisu imali nikakvoga učinka.¹¹

Većina Hrvata koji su se povlačili prema Austriji zarobila je Jugoslavenska vojska na području Slovenije, tek je manja skupina uspjela probojem prijeći austrijsku granicu.¹² Proboj su provele hrvatske postrojbe koje je predvodio general Rafael Boban na prostoru zapadno od Dravograda 14. svibnja. Toga dana veliki broj hrvatskih vojnika i civila prešli su austrijsku granicu kod Pilberka.¹³

⁷ Jurčević 2012: 17

⁸ Jurčević 2005: 215

⁹ Rulitz 2012: 69

¹⁰ Jurčević 2003: 35

¹¹ Jurčević 2005: 221

¹² Jurčević 2012: 19

¹³ Jurčević 2003: 38

3. PREDAJA NA BLEIBURGU

Dolazak vojske i civila na polje kod Pilberka, dočekan je od strane 38. brigada Petog korpusa Osme savezničke armije pod zapovjedništvom Patrica Scotta¹⁴. Održan je sastanak u dvorcu Thurn-Valassina 15. svibnja 1945. godine, te je na tim pregovorima Britaniju predstavljao zapovjednik 38. pješačke brigade Patrick Scott. Hrvatske snage predstavljali su generali Ivan Herenčić i Servatzy te pukovnik Danijel Crljen, Jugoslavenske snage predstavljali su politički komesar 51. divizije JA potpukovnik Milan Basta i zapovjednik 14. slovenske divizije potpukovnik Ivan Kovačić¹⁵.

Vremena je bilo sve manje te su hrvatski predstavnici prihvatili uvjete protiv svoje volje, zauzvrat je Milan Basta obećao brigadiru Scottu da će se sa svakim vraćenim zarobljenikom u Jugoslaviju, postupati kao s ratnim zarobljenikom¹⁶. Važno je napomenuti da je Tolstoy ustvrdio tezu u svom djelu po nazivu „Ministar i pokolji“ kako je glavnu ulogu o izručenju vojske i civila zapravo imao Harold Macmillan tadašnji britanski ministar rezident zadužen za Sredozemlje¹⁷.

Na taj način Britanska diplomacije je zapravo odlučila kako hrvatski narod nije njihov problem i dopustila najveće stradavanje hrvatskoga naroda u povijesti. Iako je najmanje hrvatskih vojnika i civila stradalo na Bleiburškom polju termin Bleiburg i dalje ostaje glavni sinonim za zločine i stradavanje nad hrvatskim narodom.

¹⁴ Jurčević 2003: 38

¹⁵ Mijatović 2007: 31

¹⁶ Rulitz 2012: 108

¹⁷ Jurčević 2005: 224

4. KRIŽNI PUT

Naziv poglavlja asocira nas na Križni put u kršćanstvu ali se ovaj termin koristi za Križni put hrvatskog naroda nakon neuspješne predaje britanskim vojnim predstavnicima na Bleiburškom polju. Jugoslavenski komunistički režim provodio je krajem rata masovna pogubljenja bez provođenja evidencije ili sudskih procesa, te na taj način sustavnih pogubljenja Jugoslavenske vlasti su dovršavale obračun s narodnim neprijateljima i proces učvršćivanja svoje vlasti¹⁸.

Zarobljeni hrvati koji nisu pogubljeni na području Slovenije slani su na duge i iscrpljujuće marševe zbog toga drugi naziv za tzv. križni put su marševi smrti. Najgušća mreža puteva bila je u Sloveniji i sjevernoj Hrvatskoj ali pojedine rute križnih puteva protezale su se do jugoslavensko - rumunjske i jugoslavensko-grčke granice¹⁹.

Treba napomenuti kako na marševe smrti nisu bili osuđeni samo hrvati koji su zarobljeni u Sloveniji ili Austriji nego i ljudi koji su putem odvedeni iz svojih domova kako ne bi naškodili novoj vlasti. U godinama nakon pada komunističkog režima 1990. godine pojavila se mnogobrojna svjedočanstva ljudi koji su preživjeli križni put, iz njih vidimo samo surovost represivnog aparata jugoslavenskog komunističkog režima koji je bio željan osвете nad hrvatskim vojnicima i civilima.

¹⁸ Jurčević 2012: 19

¹⁹ Jurčević 2012: 22

5. SABIRNI LOGORI

Na području uz križne puteve nalazio se veliki broj logora u kojima su bili zarobljeni i zlostavljani hrvatski civili i vojnici²⁰. Jugoslavenski režim je krajem rata donio odluku o osnivanju sustavu logora na teritoriju Jugoslavije, te je tako na području Jugoslavije u poratnim godinama bio veliki broj logora. O uvjetima u logorima dovoljno nam govori „Mi, preživjeli bili smo teretnjacima nasilno odvedeni preko Podkorena u Šentvid. U tamošnjem logoru morali smo 6 dana ležati na zemlji i nismo se smjeli odatle pomaknuti. Zadnjih tih šest dana nismo dobili ništa za jesti. U noći smo jeli travu.“²¹

Jugoslavenske komunističke vlasti uz osnivanje novih logora koristile su i skoro sve stare logore koje su osnovale sve suprotstavljene strane, tako je i najpoznatiji logor Jasenovac radio najmanje do početka 1948. godine²². Tako se pokazuje netočnim mišljenje velike većine ljudi kako su koncentracijske logore koristile samo poražene sile drugoga svjetskog rata.

U logoru Teharje koji glasi za jedan od zloglasnih komunističkih logora ubijali su i djecu: „Već prvog dana našega boravka u Teharju bila su majkama oduzeta dojenčad i djeca koja nisu mogla hodati. Položili su ih na jedna velika seljačka kola i izložili suncu, bilo je oko petnaestero djece. Pod vrućim suncem i jakom žegom mlada su se tijela grčila, postala nemoćna i najzad utihnula. Majke su se derale i tulile i postale sulude. A komunisti su im govorili : „Cijelo leglo domobranstva, pa i djecu treba uništiti... Jao onima, kod kojih su našli molitvenik ili krunicu: njih su tukli do krvi“²³.

Najvažniji i glavni britanski sabirni logori bili su podignuti oko Klagenfurta, glavnog grada Savezne pokrajine Koruške²⁴. Poznati su još logori u mjestima Krumpendorf, Grafenstein i Viktring koji su mogli primiti veliki broj izbjeglica. U logoru Krumpendorf bili su smješteni članovi vlade NDH. Logor za Hrvate Grafenstein primio je oko šest tisuća izbjeglica, prema zapisima među njima bilo je 50 duhovnih osoba te su svi zajedno trpjeli veliku nestašicu hrane.²⁵ Josip Đakić potvrdio je kako su im duhovne osobe puno pomogle te da su svakodnevno

²⁰ Jurčević 2012: 22

²¹ Rulitz 2012: 131

²² Jurčević 2012: 22

²³ Rulitz 2012: 218

²⁴ Rulitz 2012: 131

²⁵ Rulitz 2012: 143

održavane brojne Svete mise: Mi smo Hrvati Božji narod, mi smo i putem na bijegu išli u mnoge crkve na molitvu. Ne glasi bez razloga naše geslo „Bog i Hrvati“ i Za dom spremni“²⁶.

6. SLUŽBENI PODACI

Nažalost, službeni podaci o broju stradalih hrvatskih vojnika i civila u poratnom razdoblju ne postoje, stoga se možemo koristiti samo dostupnim izvorima i podacima te jedan od najvažnijih za temu koju obrađujemo je iz 2008. godine koji navodi podatak o 1517 masovnih grobnica koje se nalaze na području četiri države²⁷. Četiri države u kojima se nalaze masovne grobnice su: Bosna i Hercegovina, Slovenija, Italija i Hrvatska. Najveći broj evidentiranih prikrivenih stratišta nalazi se u Hrvatskoj (834 grobišta ili 55% od ukupno evidentiranih stratišta), na teritoriju Slovenije evidentirano je 591 grobište ili 39%, te na teritoriju Bosne i Hercegovine (91 grobište ili 6%)²⁸. Na teritoriju Republike Italije nalazi se jedno prikriveno grobište.

Na teritoriju Republike Hrvatske najveći broj prikrivenih grobišta nalazi se u Zagrebačkoj županiji (uključujući i Grad Zagreb) te dolazimo do brojke od 116 grobišta ili 14% od ukupnog broja u RH), najmanji broj evidentiranih stratišta nalazimo u Međimurskoj županiji (4 grobišta ili 0,48%)²⁹.

U prikrivenim stratištima u Republici Hrvatskoj u 671 stratištu i grobištu nalaze se samo Hrvati, te se čak u 1343 ili 88,5% prikrivenih grobišta i stratišta nalaze žrtve nad kojima su zločin počinile jugoslavenske komunističke vlasti. Zanimljiv je podatak da je čak 897 grobišta ili 59,1% nastalo nakon službenog završetka rata u Europi (9. svibnja 1945.)

Statistika prema državno-nacionalnoj pripadnosti govori nam da se u 536 ili 35,33% grobišta nalaze samo hrvati, u 426 ili 28,02% hrvati i ostale nacionalnosti, grobišta u kojima se nalaze Nijemci imamo 173 ili 11,40% te grobišta u kojima počivaju pripadnici slovenske nacionalnosti 128 ili 8,44%³⁰.

²⁶ Rulitz 2012: 144

²⁷ Jurčević 2012: 49

²⁸ Jurčević 2012: 50

²⁹ Jurčević 2012: 50

³⁰ Jurčević 2012: 57

Podatak koji nam je bitan za razumijevanje problematike istraživanja poratnih zločina je obilježnost grobišta i stratišta. Podaci koje imamo nam govore o 196 ili 12.92% obilježenih grobišta ili stratišta, te o 1321 ili 86,95% neobilježenim stratištima³¹.

7.PROBLEMATIKA ISTRAŽIVANJA

Glavna problematika istraživanja Jugoslavenskih komunističkih zločina je dugačak vremenski period od masovnih likvidacija do danas. Uz taj problem usko je povezana činjenica da se za vrijeme jugoslavenskog komunističkog režima o tome nije smjelo govoriti niti istraživati. To razdoblje trajalo je od uspostavljanja jugoslavenske komunističke vlasti 1945. godine, do pada režima 1990. godine.

Koliko je jugoslavenski komunistički režim bio surov govore nam uputstva popisivača žrtava (1950. i 1964.) “Svi oni koji su u toku Narodnooslobodilačke borbe izgubili život na strani okupatora i domaćih izdajica na bilo koji način, ne smatraju se žrtvama rata”³². Režim je tijekom cijelog svog postojanja prikrivao svoje zločine te su tako grobišta s većim brojem žrtava bila više puta uništavana, preorana te na svakakve načine bila prikrivana, jednostavno nestale žrtve ili kako su ih vlasti nazivali “narodni neprijatelji” za režim nisu postojali.

Režim je pratio i kažnjavao ljude koji su posjećivali ili obilježavali grobišta i masovna stratišta, te je to razlog za mali broj obilježenih stratišta ili grobišta.

Nažalost Hrvatska državna Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava prestala je s praktičnim radom 1999. godine da bi 2002. godine formalno bila ukinuta. Za vrijeme svoga rada evidentirano je oko 700 prikrivenih grobišta od kojih su samo 24 grobišta antropološki istražena³³. U Republici Hrvatskoj zbog propagiranja politike pomirbe između ljevice i desnice nisu pokrenuti nikakvi veliki koraci u istraživanju jugoslavenskih komunističkih zločina³⁴.

U Republici Sloveniji već 1990. godine započela je sa svojim radom Komisija za uređenje pitanja prikrivenih grobišta , te je ona do 2008. godine evidentirala 581 prikriveno grobište, međutim nakon nalaza u masovnom stratištu pod nazivom Barbarin Rov u Hudi Jami 2009. godine, blokiran je rad Komisije za uređenje pitanja prikrivenih grobišta. Nažalost, ta blokada

³¹ Jurčević 2012: 64

³² Jurčević 2012: 25

³³ Jurčević 2012: 33

³⁴ Rulitz 2012: 222

traje i sada³⁵. U Bosni i Hercegovini nikada nije pokrenut problem žrtava Drugog svjetskog rata na državnoj razini, sva saznanja koja postoje do sada iz Bosne i Hercegovine dolaze od Crkve, političkih zatvorenika i raznih udruga³⁶.

8.MASOVNA STRATIŠTA U SLOVENIJI

Nakon neuspješne predaje na Bleiburškom polju započele su stravične likvidacije i pokolji hrvatske vojske i civila. Kako smo već naveli do sada je u Republici Sloveniji evidentirano 591 prikriveno grobište ili stratište.

U austrijskim medijima je 2007. godine napisano kako bi Slovenija mogla biti najveći masovni grob Europe, na tu temu Joža Dežman izjavio je sljedeće “ Samo u protutenkovskom rovu kod Maribora leži više nego dvostruko toliko ljudi koliko ih je pokopano u Srebrenici, a među njima vjerojatno tisuće izbjeglica, koje su Britanci isporučili partizanima u Bleiburgu”³⁷. Komisija u Sloveniji je objavila da samo na slovenskom teritoriju leži oko 100 tisuća poratnih žrtava različitih nacionalnosti³⁸.

Jedan od najpoznatijih pokolja je onaj u protutenkovskom rovu Teznom, odluku o tome donio je Milan Basta (Pregovarač u dvorcu kraj Bleiburga). Po brojnim svjedočanstvima likvidacijom u Teznom, u protutenkovskom rovu, likvidirano je oko 24 tisuće zarobljenika, te kada se gradila autocesta Maribor-Ljubljana 1999 godine, na 70 metara dužine rova nađeno je 1179 kostura³⁹. U protutenkovskom rovu Tezno, uglavnom su ubijane hrvatske izbjeglice te jednom prilikom Ferenc govori „ Protutenkovski rov bio je dug više kilometara. On se protezao od Drave pa sve do Pohorja, ali njegov tijek na terenu nije za prepoznati”⁴⁰.

Najstravičniji zločin dogodio se u grobištu Barbarin Rov tamo se nalazi masovna grobnica Huda Jama. Nakon iskopavanja i zgražanja slovenske javnosti zbog zastrašujućih scena prilikom ekshumacija, 2009. godine političke strukture blokirale su rad Slovenske državne komisije⁴¹. Partizani su željeli zauvijek sakriti svoje zločine te su podigli jednu veliku, sto

³⁵ Jurčević 2012: 36

³⁶ Jurčević 2012: 36

³⁷ Rulitz 2012: 214

³⁸ Rulitz 2012: 215

³⁹ Mijatović 2007: 42

⁴⁰ Rulitz 2012: 216

⁴¹ Jurčević 2012: 36

metara dugu i 400 kubičnih metara jaku barijeru s 11 pregradnih zidova na ulazu u jamu Barbarin Rov kako bi zauvijek prikrili svoje zločine⁴². Najstravičnije prilikom ekshumacije žrtava bile su ženske pletenice što nam govori o dosta civila koji su se nalazili u Hudi Jami.

Jedan od najvećih epicentara nevinih žrtava bio je Kočevski Rog na jugu Slovenije. Jugoslavenski oficir koji je zločine zapovijedao i nadgledao bio je Simo Dubajić, koji je u svojoj knjizi priznao da je bio pijan i da nije imao nimalo samilosti prema „narodnim neprijateljima“ u poglavlju pod nazivom „Mojih 13000 ustaša“⁴³. Streljanja u Kočevskom Rogu bila su se odvijala tako da su zarobljenici bili vezani za zglobove jedan za drugoga, postavljeni uz rub jedne jame, gdje bi im pucali u vratove te bi zatim njihova tijela pala u jamu gdje bi likvidatori zatim bacili ručnu bombu za njima⁴⁴.

Naravno ne treba zaboraviti niti već spomenuti logor Teharje u kojemu je ubijeno puno hrvatskih vojnika i civila a nažalost među njima su bila i djeca.

⁴² Rulitz 2012: 217

⁴³ Rulitz 2012: 219

⁴⁴ Rulitz 2012: 219

9.MASOVNA STRATIŠTA U HRVATSKOJ

U Republici Hrvatskoj do sada imamo evidentirano 834 grobišta ili oko 55% od ukupnog broja evidentiranih grobišta i stratišta, najveći broj nalazi se na području Zagrebačke županije uključujući i Grad Zagreb (116 grobišta ili oko 14% od ukupnog broja u RH)⁴⁵. Nažalost iako postoji velika potreba za obradom novije hrvatske povijesti ništa se ne poduzima po pitanju razotkrivanja jugoslavenskih komunističkih zločina.

Dva najpoznatija stratišta ili grobišta u Republici Hrvatskoj su Jazovka i Macelj, oba stratišta nalaze se uz slovensko-hrvatsku granicu.

Masovna grobnica Jazovka nalazi se u šumi pokraj naselja Sošice. Prilikom ekshumacije u srpnju 2020. godine pronađeno je najmanje 814 kostura. Jama se sastoji od ulaznog dijela dubokog oko 34 metara, uz izduženi dio na dnu dugačak oko 15 metara.

Masovna grobnica Macelj prema utvrđenom broju ekshumiranih žrtava (1163), Macelj je najveće stratište jugoslavenskih komunističkih zločina u Republici Hrvatskoj. Vjeruje se da se u Maceljskoj šumi nalazi oko 13000 nevinih žrtava jer više od 130 jama nikada nije niti istraženo.

U Macelju leže tijela 21 franjevac, bogoslova, svećenika koje su Britanski vojni predstavnici izručili iz logora Grafenstein⁴⁶.

Popis ubijenih svećenika u Macelju:

dr. Josip Gunčević, katehet, r. 1895., o. Ante Katavić, župnik, r. 1902., o. Karlo Grabovičkić, vikar, r. 1912., o. Ivan Ivanović, kapelan, r. 1916., fra Vitomir Mišić, bogoslov, r. 1921., fra Domagoj Čubela, bogoslov, r. 1924., fra Alfons Katavić, maturant, r. 1924.,

fra Paškal Vidović, brat laik, Marijan Ivandić, župnik, r. 1902., Joza Perčinlić, katehet, r. 1909., Miroslav Radoš, župnik, r. 1910., Nikola Duvančić, bogoslov, r. 1923.

Dragutin Turalija, bogoslov, r. 1923., fra Metod Puljić, župnik, r. 1912., o. Darinko Mikulić, mladomisnik, r. 1919., fra Julijan Petrović, bogoslov, r. 1923., Vjekoslav Terzić, župnik, r. 1906., Dragan Čapo, bogoslov, r. 1917., Stjepan Štromar, bistrički kapelan, r. 1915.,

⁴⁵ Jurčević 212: 50

⁴⁶ Rulitz 2012: 223

Branko Kukulja, bogoslov, r. 1921. , Nikola Ilijić, svećenik, r. 1913.

“Po završetku Drugog svjetskog rata prolazilo je više tisuća zarobljenika ovom dolinom na svom križnom putu od Bleiburga do Krapine, u nadi da će se napokon vratiti svojim domovima. U svibnju i lipnju 1945. godine partizani su u maceljskim šumama usmrtili više tisuća hrvatskih vojnika i civila”.⁴⁷

Okrutan način ubijanja i postupanja prema žrtvama u Macelju “Nalazišta i protokoli državne komisije ukazuju na to, da su maceljske žrtve prije smrti bile zadavljene žicom ili ubijene nekim tvrdim predmetom odnosno puščanim hitcem u zatiljak. Očevici i pismena dokumentacija potvrđuju i mučenja prije smrti”⁴⁸.

Česte su usporedbe Maceljske šume i Katinske šume u Poljskoj u kojoj su komunističke vlasti izdale naređenje smaknuća za okvirno 22 tisuće ljudi, među kojima je gotovo polovina od ukupnog broja Poljskih časnika. Zločin se negirao sve do 1990. godine.

10. POČASNI BLEIBURŠKI VOD

Bleiburška tragedija nikada nije zaboravljena, preživjeli svjedoci i hrvatski prognanici trudili su se da se sjećanje na najveću patnju hrvatskoga naroda ne zaboravi. Pri tome su im pomogli domaći mještani te je tako Helena Kosmatsch nakon povlačenja partizana i ostavljanje četrdesetak nepokopanih vojnika i civila održavala grob na lokalnom groblju u kojemu je bilo pokopano 16 vojnika⁴⁹. Prvo obilježavanje Bleiburške tragedije dogodilo se na blagdan Svih svetih 1952 godine⁵⁰. Ante Mirkut u iseljeničkom časopisu Drina opisao je svoje osjećaje toga dana “U sedam sati nalazimo se već u Bleiburgu i skupine se već polako okupljaju na zbornom mjestu. Grudi nam se šire od ponosa, jer vidimo da nas nisu sve pobili i, prije svega da u preživjelima nisu ubili duh. Mogla je biti mučki i na prijevaru pobijena hrvatska vojska, ali niti nevjera Zapada, niti srbokomunistički noževi nisu mogli ubiti duh slobode i državnosti”⁵¹. Polaganjem vijenaca na blagdan Svih svetih 1952. godine na groblju Unter-Loibachu i

⁴⁷ Rulitz 2012: 225

⁴⁸ Rulitz 2012: 225

⁴⁹ Jurčević 2003: 66

⁵⁰ Jurčević 2012: 39

⁵¹ Jurčević 2003: 68

prisegom na Bleiburškom polju postavili temelje Počasnom bleiburškom vodu koji se brinuo o očuvanju sjećanja na najveću tragediju u povijesti hrvatskoga naroda započetu na Bleiburgu⁵².

Počasni bleiburški vod službeno je osnovan sredinom 1953. godine, prvi zapovjednik voda bio je Ante Mikrut nekadašnji član Hrvatskih oružanih snaga te hrvatski politički migrant koji se cijeloga života javno zalagao za uspomenu na Bleiburške žrtve ali i za uspostavu slobodne Hrvatske. Preminuo je u Leicesteru 1996. godine. Nakon odlaska Ante Mikruta iz Austrije mjesto zapovjednika Počasnog bleiburškog voda preuzeo je Mirko Karačić koji je vodio PBV od 1960. do 1982. godine, te ponovno od 2004. do 2007. godine.

Najveću podršku Počasnom bleiburškom vodu kroz cijeli svoj rad dao je Hrvatski oslobodilački pokret osnovan u lipnju 1956. godine u Argentini, iako se HOP smatra najradikalnijom hrvatskom iseljničkom organizacijom važno je naglasiti da niti jedna službena HOP-ova organizacija nije zabranjena, te da je svojim djelovanjem imao važnu ulogu u Sovjetskom antiboljševičkom bloku.

PBV je 1957 godine inicirao izradu i postavljanje nadgrobnog spomenika na grobu generala Tomislava Rolfa na groblju u Wolfsbergeu. PBV je 1965 došao na ideju kako bi kupili dio Bleiburškog polja na kojima bi mogli imati komemoracije. Dogovor je postignut 11. listopada 1965 godine kupljeno je oko 1000 četvornih metara, da bi 25. listopada iste godine kupili još 1000 četvornih metara.

Jugoslavenskim komunističkim vlastima nije odgovaralo obilježavanje Bleiburške tragedije te su to pokušavali zaustaviti diplomatskim vezama ali i mnogo brojnim atentatima na članove Počasnog bleiburškog voda. Austrija i Jugoslavija 1955. godine potpisale su Državni ugovor te je Jugoslavija predstavila svako okupljanje Hrvata na teritoriju Austrije kao fašističko, te su austrijske vlasti trudile se spriječiti dolazak Hrvata kao i brojne manifestacije⁵³.

Zastrašivali pripadnike Počasnog bleiburškog voda pismima, te su 1972. godine poslana mnogobrojna prijeteća pisma koja su glasila „Ovo je naša posljednja opomena. Ukoliko ne prestanete djelovati protiv Jugoslavije i našega naroda vjerujte da ćemo naći mogućnosti i

⁵² Jurčević 2003: 69

⁵³ Jurčević 2003: 102

sredstava da vas ili nekoga od vaše obitelji uništimo. Razmislite i odlučite. U vašim rukama je vaš život!“⁵⁴.

Prvi pokušaj atentata većeg broja ljudi dogodio se na majčin dan 1966. godine kada je postavljena bomba u gostionicu koja je eksplodirala točno u vrijeme dolaska gostiju, međutim na sreću početak svete mise u crkvi na groblju Unter-Loibachu je kasnio tako da u gostionici nije bilo nikoga, te je samo pukom srećom izbjegnuta velika tragedija⁵⁵.

Nikica Martinović pripremao je veliku komemoraciju na tridesetogodišnjicu Bleiburške tragedije 1975. godine, trebala je to biti prva komemoracija na kojoj je trebalo prisustvovati više desetaka tisuća Hrvata iz cijeloga svijeta. Nikica Martinović godinama je dobivao brojna prijeteća pisma, ali nažalost Jugoslavenske vlasti su se odlučile na korak više te je tako 17. veljače 1975. godine izvršen atentat na Nikicu Martinovića u vlastitoj trgovini cvijećem u Klagenfurtu. Atentat je izvršio profesionalac koji nije dao Nikici niti priliku da se obrani. Na sprovodu u Klagenfurtu 21. veljače 1975. godine okupilo se tisuću Hrvata iz cijeloga svijeta.

Nakon raspada Jugoslavije Hrvatski sabor postao je pokrovitelj komemoracije na Bleiburgu u organizaciji Počasnog bleiburškog voda, prisjećanje i organizirani dolazak hrvatskoga naroda na mjesto Bleiburške tragedije ponavlja se iz godine u godinu.

⁵⁴ Jurčević 2003: 102

⁵⁵ Jurčević 2003: 104

11. ZAKLJUČAK

Iz mnogobrojnih činjenica i dokaza koji su izneseni u prethodnom tekstu može se utvrditi da su nad Hrvatskim narodom počinjeni stravični zločini u prošlom stoljeću. Za te zločine odgovoran je sam vrh Jugoslavije koji je za sve zločine znao i uporno s represivnim sistemom pokušavao zataškati te zločine i isto tako pokušao uništiti svaku uspomenu na patnju Hrvatskog naroda. Kada nisu uspjeli zataškati to s prijetećim pismima, pronašli su druga sredstva kao što smo vidjeli u slučaju Martinović. Ostaje zauvijek upitno što bi se dogodilo i koliko bi civila i vojnika izbjegli stradavanja da su Britanski vojni predstavnici imali sluha za patnju našega naroda te da su ih zarobili kako su trebali prema Ženevskoj konvenciji, međutim treba naravno uzeti u obzir činjenicu da većina vojske i civila nije uspjela niti doći do Austrije nego su ih partizani presreli već u Sloveniji. Ostaje upitno zašto sami vrh NDH nije bolje organizirao povlačenje ako uzmemo u obzir da je u svibnju 1945. godine Europa bila u rasulu financijski te sam siguran da nije mala obvezu braniti oko 700 tisuća ljudi. Nažalost prošlost ne možemo promijeniti, ali možemo istraživati ono što se dogodilo i učiti na greškama. Meni osobno ostaje velika žal i ogorčenost zbog prestanka istraživanja jugoslavenskih komunističkih zločina jer smatram da je to od velike važnosti za poznavanje novije hrvatske povijesti. Osobno najviše me je pogodilo grobište Huda Jama i mučne i teške scene koje nam je prepričao Ivan Ott iz logora u Teharju, kada čovjek to čuje ne može ostati ravnodušan i ne zapitati se tko bi zaista to mogao učiniti. Ostaje nam jedino zahvalnost prema članovima Počasnog bleiburškog voda i prema ljudima koji su istraživali tešku patnju našega naroda kako se nikada ne bi zaboravilo, kako u onim teškim vremenima komunističkog režima tako i danas dok Republika Hrvatska zbog politike pomirbe ne želi otkrivati nove komunističke zločine nad hrvatskim narodom. Nažalost u Republici Hrvatskoj se svi bave ovim temama a najmanje se pita ljude koji su zaduženi za to, a to su povjesničari, te se nadam da će se to uskoro promijeniti na sreću svih nas koji žele ovu temu iznova obrađivati i istraživati.

12. LITERATURA

Jurčević, Josip (2012) Prikrivena stratišta i grobišta Jugoslavenskih komunističkih zločina, Dis.

Jurčević, Josip (2005) Bleiburg- Jugoslavenski poratni zločin nad Hrvatima, Dis.

Mijatović, Anđelko (2007) Bleiburška tragedija i križni put Hrvatskog naroda, HSK.

Rulitz, Florian Thomas (2012) Bleiburška i Vetrinjska tragedija, M. A. K.

Jurčević, Josip i drugi (2003) Čuvari bleiburške uspomene, A.D.